

Słowniki języka polskiego

Monika Kresa

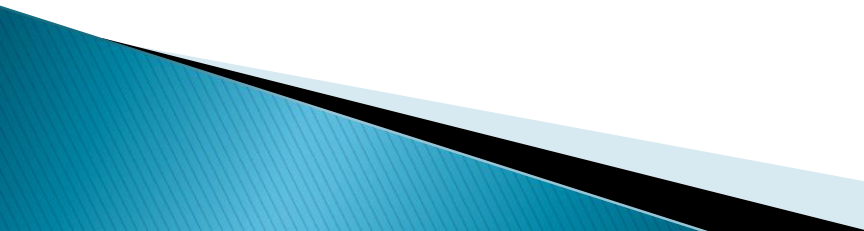
Katedra Lingwistyki Formalnej UW

Bogumił Samuel Linde

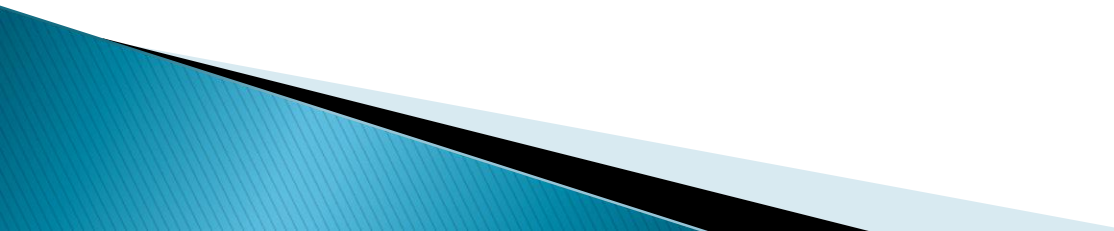

- 1771–1847;
- protestancka rodzina pochodzenia szwedzkiego;
- studia teologiczno-filozoficzne w Lipsku;
- 1792 – wykładowca literatury i języka polskiego w Lipsku;
- 1795–1803 – osobisty bibliotekarz Ossolińskiego w Wiedniu;
- 1803–1831 – kierownik pruskiego Liceum Warszawskiego;
- 1816–1818 – wykładowca na UW;
- pochowany na cmentarzu ewangelicko-augsburskim w Warszawie.

Słownik Lindego

- ▶ pierwszy polski słownik jednojęzyczny j. polskiego;
 - ▶ 1804 – prototyp słownika (czterotomowego);
 - ▶ 1807–1814 – słownik sześciotomowy (wydany nakładem Ossolineum);
 - ▶ ok. 60 tys. haseł w tym 2000 nazw własnych;
 - ▶ słownictwo od XVI do początku XIX wieku;
 - ▶ układ alfabetyczno–gniazdowy.
-

- ▶ Pojedyncze hasło zawiera warianty ortograficzne wyrazu, jego kolejne znaczenia, kwalifikatory gramatyczne (zgodne z gramatyką łacińską), odpowiedniki z innych języków słowiańskich (ok. 250 000), polską definicję, ekwiwalenty niemieckie.
- ▶ Znaczenia są obrazowane cytatami pochodzącymi z ok. 400 dzieł.
- ▶ Ok. 5 000 haseł oznaczonych * – najprawdopodobniej twory samego Lindego (np. nawaliciel ‘napastnik’, zamatorzałość ‘zatwardziałość’).

- ▶ Słownik prezentuje poglądy panslawistyczne Lindego – język polski był dla niego najdojrzalszym językiem słowiańskim (choć potem zmienił zdanie i jako najdojrzalszy język słowiański postrzegał rosyjski);
 - ▶ Modernizacja pisowni i fleksji w cytatach, zmiany wyrazów (!);
 - ▶ Słownik nienormatywny – koncepcja niezgodna z oświeceniową wizją świata;
 - ▶ Próba ocalenia języka polskiego.
-

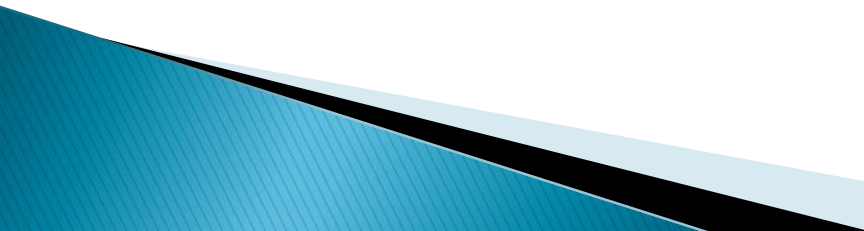
Jan Aleksander Ludwik Karłowicz

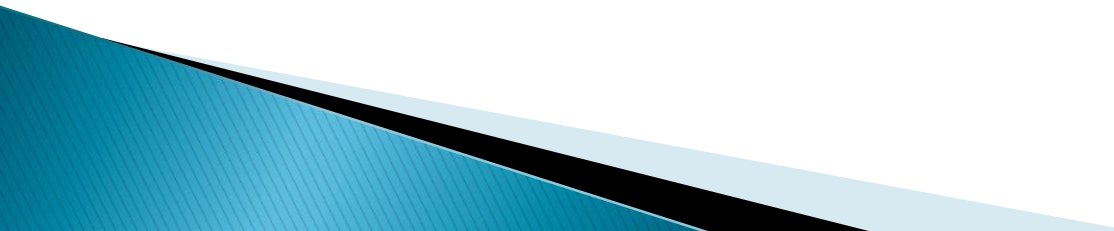

- 1836–1903;
- pochodził z rodziny szlacheckiej;
- absolwent gimnazjum wileńskiego;
- studiował w Moskwie filologię i historię;
- studia w Paryżu, Brukseli, Berlinie;
- 1882 – przeprowadzka z Litwy do Warszawy;
- Zainteresowania: folklor, etnografia, językoznawstwo, muzyka, religioznawstwo;
- 1884 – wspólnie z Adamem Kryńskim założył „Prace Filologiczne”;
- ojciec Mieczysława Karłowicza (kompozytora i taternika).

Słownik warszawski

- ▶ dzieło Karłowicza, Antoniego Adama Kryńskiego i Władysława Niedźwiedzkiego;
- ▶ 1898 – zeszyty próbne I tomu;
- ▶ 1900–1927 – cały słownik (ośmiotomowy);
- ▶ plany Karłowicza: stworzenie wielkiego słownika języka polskiego, który obejmowałby całość słownictwa – nie tylko izolowane formy, lecz także związki frazeologiczne z dokładnie zlokalizowanymi cytatami. Słownik nienormatywny, który mógłby posłużyć do stworzenia słownika normatywnego.

- ▶ Zmiana tych założeń z powodu braku funduszy – „dzieło średniej objętości”;
 - ▶ 280 000 haseł (!);
 - ▶ Słownictwo od średniowiecza (w wyborze) do XIX wieku;
 - ▶ Słownictwo wszystkich warstw społecznych i wszystkich odmian stylistycznych (również kolokwializmy i wulgaryzmy);
 - ▶ Notuje warianty wyrazów;
 - ▶ Właściwie słownik nienormatywny, ale funkcjonują w nim kwalifikatory oceniające słownictwo.
-

- ▶ Układ alfabetyczno–gniazdowo–logiczny: np. od znaczeń konkretnych do abstrakcyjnych;
 - ▶ Mało informacji gramatycznych i etymologicznych;
 - ▶ Cytaty nie mają dokładnej lokalizacji, oznaczone są jedynie nazwiskiem autora;
 - ▶ Definicje synonimiczne (najczęściej);
 - ▶ Sporo czerpie z Lindego, niestety, czasami bez sprawdzania źródeł.
-

Witold Doroszewski

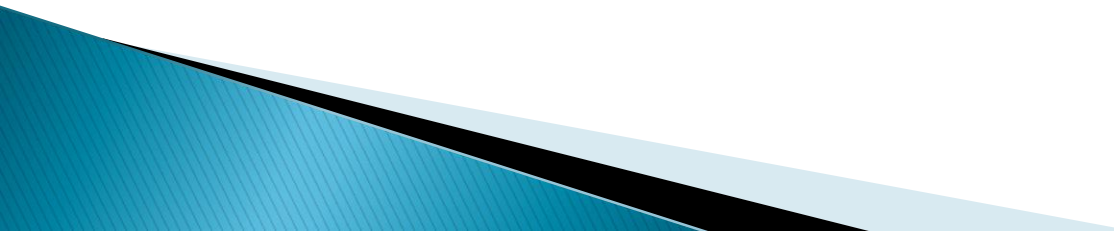

- ▶ 1899–1976;
- ▶ Kształcił się w Moskwie do 1918 roku, potem przeniósł się na UW;
- ▶ Kontynuacja nauki na UW w latach 1918–1920;
- ▶ 1940–1944 – wykładowca na tajnym UW;
- ▶ Kierownik Pracowni Dialektologicznej PAN;

Słownik Doroszewskiego

- ▶ 1951 – próbny zeszyt dyskusyjny;
- ▶ Doroszewski podkreślał wartość słownika Lindego, krytykował (nieobiektywnie) Słownik warszawski;
- ▶ 1958–1969 – wydawanie dziesięciotomowego słownika + suplementu;
- ▶ 125 000 haseł słownikowych;
- ▶ od II poł. XIX do lat 60' XX wieku;

- ▶ Precyzyjny i wiarygodny opis dokumentacyjny (3 200 publikacji);
- ▶ Szczegółowa informacja gramatyczna przygotowana przez Jana Tokarskiego;
- ▶ Słownik jest realizacją poglądów Doroszewskiego: słowniki mają powodować zmianę poglądów czytelników – szczegółowa selekcja słownictwa, które się tam znalazło;
- ▶ Słownik normatywny;
- ▶ Definicje realnoznaczeniowe, bo tylko one mogą opisać otaczający świat.
- ▶ Słownictwo: odmiana pisana, oddająca mowę mieszkańców Warszawy o dużym nasyceniu biurokraktycznym;

- ▶ Słabo reprezentowane było słownictwo związane z religią;
 - ▶ Rola cenzury i panującej wówczas ideologii.
-

Słowniki specjalistyczne

Słownik polszczyzny XVI wieku

- ▶ Prace od 1949 roku;
- ▶ Potrzeba stworzenia słownika o możliwie największym zasobie słownictwa;
- ▶ Pierwotne założenia: kartoteka leksykograficzna, frazeologiczna i gramatyczna;
- ▶ <http://www.spxvi.edu.pl/spxvi/slownik.php> .

KOBIETA

- ▶ <http://ebuw.uw.edu.pl/Content/235/directory.djvu?djvuopts&page=398&zoom=width&showposition=0.747,0.410&highlight=2071,2363,137,35>
- ▶ http://kpbc.umk.pl/Content/28122/Czytelnia_06_10_001.djvu?djvuopts&page=450&zoom=width&showposition=0.597,0.756&highlight=1417,836,174,27
- ▶ <http://poliqarp.wbl.klf.uw.edu.pl/extra/linde/index.djvu?djvuopts&page=1215&zoom=width&showposition=0.520,0.716&highlight=1163,893,151,30>

Niewiasta

- ▶ http://kpbc.umk.pl/Content/33902/Czytelnia_07_08.djvu?djvuoops&page=218&zoom=width&showposition=0.147,0.817&highlight=245,600,221,271,27
- ▶ <http://ebuw.uw.edu.pl/Content/236/directory.djvu?djvuoops&page=375&zoom=width&showposition=0.695,0.063&highlight=1864,3758,251,361,361>
- ▶ <http://poliqarp.wbl.klf.uw.edu.pl/extra/linde/index.djvu?djvuoops&page=1861&zoom=width&showposition=0.100,0.444&highlight=148,1762,185,301,301>

Słowniki w formie internetowej

- ▶ http://www.mimuw.edu.pl/polszczyzna/Knapski/Knapski_DjVu/
- ▶ <http://poliqarp.wbl.klf.uw.edu.pl/sownik-warszawski/query/>

Język zapytań w Poliqarpie

- ▶ <http://korpus.pl/pl/cheatsheet/node3.html>